

Yhdessä kohti nuoruutta

Hämeenlinnan kaupungin Askelmat-ohjelma

— tukea alakoulusta yläkouluun

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö

Sosiaalian koulutusohjelma

Lahdensivu, kevät 2017

Piia Helin

HÄMEENLINNA
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)

Tekijä	Piia Helin	Vuosi 2017
Työn nimi	Yhdessä kohti nuoruutta Hämeenlinnan kaupungin Askelmat-ohjelma — tukea alakoulusta yläkouluun	

TIIVISTELMÄ

Nuorten elämään vaikuttavat monet eri asiat. Nuoruus voi olla osalle nuorista voimakasta kuuhunta-aikaa ja tulevaisuus voi näyttää haasteelliselta. Vanhemmat tarvitsevat nyky-yhteiskunnassa useasti tukea nuoren kasvatuksen kanssa. Vanhemmat haluavat mahdollisuutta vertaiskokemusten vaihtoon toisten vanhempien sekä koulun henkilökunnan kanssa. Koulun lisäksi nuorten kasvatuksen tukena vanhemmille voi olla eri alan ammattilaisia, kuten nuorisotyöntekijöitä.

Työnantajani Hämeenlinnan kaupungin nuorisopalvelut tilasi opinnäytetyön. Työn tavoitteena oli tutkia, miten Askelmat-ohjelma vastaa tämän päivän haasteisiin ja tarpeisiin nuorten sekä heidän perheidensä elämässä.

Tutkimuksen lähtökohtina olivat eri kasvatustieteiden osa-alueet, sosiaalinen vuorovaikutus ryhmätilanteissa sekä kasvuyhteisö ja sen vaikutus nuoren elämään. Opinnäytetyö oli laadullinen tutkimus. Kohderyhmänä olivat yläkouluikäiset nuoret. Tutkimuksessa haluttiin selvittää nuorten sekä heidän vanhempiensa kokemuksia Askelmat-ohjelmasta eri luokka-asteilla. Tutkimusaineisto kerättiin lomakekyselynä.

Tutkimustulosten perusteella Askelmat-ohjelma nähtiin tarpeelliseksi ja tärkeäksi toimintamalliksi nuorten elämässä. Askelmat-ohjelma antaa eväitä nuorille yhteisölliseen ja yhteiskunnalliseen kiinnittymiseen elämäänsä ja vanhemmille tukea nuorten kasvuun liittyvissä asioissa. Tutkimuksen perusteella jatkotutkimukselle olisi aihetta. Jatkotutkimuksena ehdotetaan keskittymistä siihen, millaisia vaikutuksia Askelmat-ohjelmalla on ollut nuorille ja perheille. Tutkimuksen kohderyhmänä voisi olla nuoret ja perheet, jotka ovat olleet koko Askelmat-ohjelman mukana viidennestä yhdeksänteen luokkaan asti.

Avainsanat Kasvatustiede, nuoret, ryhmäytyminen, vanhemmuus, vapaa-aika

Sivut 30 sivua, joista liitteitä 3 sivua

HÄMEENLINNA

Degree Programme in Social Services

Author	Piia Helin	Year 2017
Subject	Together Towards Youth – the STEPS program in the City of Hämeenlinna	

ABSTRACT

Young people's lives are affected by many different things. For some young people adolescence can be a turbulent time and the future may look challenging. Parents often need support with upbringing of young people in today's society. Parents may want to share experiences with other parents and school personnel. Additional support to parents may be provided by other professionals, such as youth workers.

This thesis was commissioned by the youth services of the City of Hämeenlinna. The aim of this thesis was to study how the STEPS program meets today's needs and the needs of young people and their families. In addition, the goal was to describe the content of the STEPS program and how it is visible in the schools in city of Hämeenlinna.

The starting points of this study were different aspects of educational sciences, social interaction in group situations, as well as community and its impact on young people's lives. This thesis was a qualitative study. The target group were secondary school aged young people. The core of this study was to collect experiences from both young people and their parents. The research data were collected with questionnaires.

On the basis of the results, the respondents' experiences from the STEPS program were positive. The STEPS program was seen as a necessary and important model for young people. The STEPS program provides tools for young people for communal and social attachment in their lives, and support for parents in dealing with the challenges of upbringing. Based on the study, there is a need for future research, for example on the impact of the STEPS program. The further study could target those young people and families who have participated in the whole STEPS program, from 5th to 9th grade.

Keywords educational science, young people, grouping, parenthood, leisure

Pages 30 pages including appendices 3 pages

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	NUOREN KASVU TEORIAN NÄKÖKULMASTA	2
2.1	Nuoren kasvu ja oppiminen	3
2.2	Nuoren kehityksen syntyvaiheet.....	3
2.3	Sosiaaliset suhteet ja rakenteet nuoren elämässä	5
2.4	Koulu nuoren kasvun tukena	5
2.5	Yhteisö nuoren oppimisen ohjaajana	5
3	SOSIAALINEN VUOROVAIKUTUS RYHMÄSSÄ	6
3.1	Ryhmän tuloksellisuus ja ongelmanratkaisu	7
3.2	Ryhmän vaikutus yksilöön	7
4	KASVUYHTEISÖ JA SEN VAIKUTUS NUOREN ELÄMÄÄN	8
4.1	Sosiaalinen pääoma	8
4.2	Sosiaalinen ympäristö	9
5	ASKELMAT-OHJELMA NUOREN JA PERHEEN TUKENA	9
5.1	Askelmat-ohjelman tavoite	10
5.2	Viidennen luokan Askelma	11
5.3	Kuudennen luokan Askelma.....	11
5.4	Seitsemännen luokan Askelma	12
5.5	Kahdeksannen luokan Askelma.....	12
5.6	Yhdeksännen luokan Askelma.....	13
6	AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA	13
7	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	14
7.1	Tutkimusaineisto	15
7.1.1	Seitsemännen luokan Askelman aineisto.....	15
7.1.2	Kahdeksannen luokan Askelman aineisto	16
7.1.3	Yhdeksännen luokan Askelman aineisto	17
7.2	Tutkimuksen analyysi	17
7.3	Tutkimuksen luotettavuus	18
8	TUTKIMUSTULOKSET	18
8.1	Seitsemännen luokan Askelman tutkimustulokset.....	18
8.2	Kahdeksannen luokan Askelman tutkimustulokset.....	20
8.3	Yhdeksännen luokan Askelman tutkimustulokset	22
9	JOHTOPÄÄTÖKSET	24
10	POHDINTA.....	25

Liitteet

- Liite 1 Webropol-kysely Iittalan yhtenäiskoulu
- Liite 2 Webropol-kysely Hauhon yhtenäiskoulu
- Liite 3 Webropol-kysely Lyseon koulu

1 JOHDANTO

Nuoren kasvun tukena voi olla vanhempien lisäksi eri alan ammattilaisia. Nuorten parissa työskentelevät ammattilaiset auttavat vanhempia ymmärtämään helpommin nuoren elämän eri vaiheita. Opinnäytetyön aihe tuli työnantajani puolelta tilauksena. Työnantajana on Hämeenlinnan kaupungin nuorisopalvelut. ja opinnäytetyön aiheena on Yhdessä kohti nuoruutta, Hämeenlinnan kaupungin Askemat-ohjelma — tukea alakoulusta yläkouluun.

Askemat-ohjelma on alun perin lähtenyt Lammin kunnan nuorisotoimen koordinoimana projektina vuonna 2002. Tämän ohjelman kehittämistä jatkettiin hankkeena vuonna 2004 ja kuntaliitoksen myötä vuonna 2009 se alkoi levitä koko Hämeenlinnan alueelle. Tarkoituksena on koota malli, joka palvelee kaikkia kouluja tasapuolisesti viidennestä luokasta yhdeksänteen luokkaan asti.

Askemat-ohjelma antaa tukea nuorille, vanhemmille ja nuorten kanssa toimiville tahoille pysähtyä yhdessä keskustelemaan nuorten elinoloista, vanhemmuudesta ja nuorten kasvun tukemisesta yhdessä. Toiminta perustuu vuorovaikutukseen ja yhteistoiminnallisuuteen toimintamuotoinaan muun muassa ryhmätyöt ja arvokeskustelut. Askemissa tutustutaan nuoria ja vanhempia keskenään ja halutaan ehkäistä ryhmäpaineen syntymistä.

Askemat-ohjelman tarkoituksena on vastata tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti tämän päivän haasteisiin, jotka liittyvät nuorten ja heidän perheiden hyvinvoinnin tukemiseen. Askemat-ohjelma antaa myös tukea vanhemmille keskustella nuorten kanssa arvoista, oikean ja väärän erottamisesta sekä eri nuorisoihmien esiin tuomista asioista. Se mahdollistaa perheelle yhdessä pohdintaa rajoista, kielloista, kasvatuksesta ja muista tärkeistä asioista nuoren elämässä.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kerätä kehittämisideoita tulevia Askemia varten suoraan kohderyhmiltä sekä avata Askemat-ohjelman sisältö ja sen tavoitteet. Tutkimuskysymyksenä oli miten Askemat-ohjelman sisältö seitsemännestä yhdeksänteen luokkaan asti kohtaa tämän päivän tarpeet ja haasteet. Tutkimus tehtiin lomakekyselynä, joka koottiin Webropolliin. Kysymykset laadittiin yhdessä koulun nuorisotyöntekijän ja etsivän nuorisotyöntekijän kanssa. Näin varmistettiin kysymysten tarpeellisuus.

2 NUOREN KASVU TEORIAN NÄKÖKULMASTA

Nuoren kasvuun liittyy paljon erilaisia asioita. Kasvatustieteiden kautta pystytään pohtimaan nuoren toimimista yhteiskunnassa. Käytännön kasvatuksen, opetuksen ja oppimisen tueksi kasvatustiede pyrkii antamaan perusteellisesti tutkittua tietoa. (Peltonen 2004, 8)

Kasvatustiede voidaan esimerkiksi jakaa kuuteen eri osa-alueeseen, jotka Peltosen (2004, 9) mukaan ovat seuraavat:

- varhaiskasvatus
- koulukasvatus: koululaitoksissa tapahtuva kasvatus, perus-, lukio- tai ammattikoulutusta
- nuorisokasvatus: nuorisotyö ja nuorisotutkimus; nuoriso ja nuorisokulttuuri; yhteiskunnan muutokset ja vaikutteet, jotka voivat aiheuttaa sosiaalisia tai henkistä pahoinvointia: lisäksi tarkoituksena kehittää kasvatuksellisia toimintoja
- aikuiskasvatus
- vanhusten kasvatus
- erityiskasvatus.

Varsinaisen kasvatusinstituutioiden ulkopuolella tapahtuva kasvatus on nuorisokasvatusta. Nuorisokasvatusta tutkiessa kiinnostus nousee erityisesti nuorten arvoihin, asenteeseen ja elämäntapaan. Yhteiskunnan kehitys on sidoksissa nuorisokasvatukseen. Vähenevät määrärahat, lama, työttömyys kaikki nämä vaikuttavat nuorisokasvatuksen alueeseen. Syrjäytyminen lisääntyy yhteiskunnassa ja vaikuttaa nuorisotyöhön. Tämä näkyy nuorten pahoinvointia eri osa-alueilla. (Peltonen 2004, 38.)

Kasvatustieteiden tuntemusta ja sen kokonaisuuden hallintaa tarvitaan erityisesti koulukohtaisissa opetussuunnitelmissa. Kasvatuksen tukena opettajat tarvitsevat kasvatustieteen tietoja. Yhteiskunnassa lisääntyy kasvatustieteellisen tiedon tarve eritoten, kun haasteita tulee koulutuksen puolelta. Kasvatustiede on teoreettista, joka kuitenkin useimmiten syntyy käytännötilanteista. (Peltonen 2004, 16.)

Kun kasvattaja ja kasvatettava vaikuttavat toisiinsa, kyseessä on vuorovaikutuksellinen kasvatustoiminta. Eheä, tasapainoinen ja yksilöllinen persoona on kasvatuksen tavoitteena. Maailmankuva, maailmankatsomus, ihmiskäsitys sekä arvot ja asenteet vaikuttavat kasvatuksellisiin tavoitteisiin ja kasvatustoimenpiteisiin. Yksilön kasvu ja kehitys voivat olla tavoitteellista tai tahatonta. Siihen vaikuttavat ympäristö ja sen olosuhteet, maailman tilanne, yhteiskunnallinen tilanne, perheen tilanne sekä yksilön oma tilanne. (Peltonen 2004, 21.)

Perheissä yhdessäolon määrä viittaa osittain kasvatuksen laatuun. Olisi hyvä varata joka päivä hetki aikaa, jolloin koko perhe on koossa, vaikka nykypäivänä se on aika vaikeaa kiireisen elämänmyötä. Kun yhteistointa on keskeistä perheessä, puhutaan onnistuneesta perhetilanteesta. Kaikkien perheenjäsenten osallistuminen päätöksentekoon ja yhteisten asioiden tekeminen on yksi esimerkki siitä. Yhteistoinnissa voidaan huomauttaa oppia kasvatuksellisia asioita. Monesti lapsi jäljittelee vanhempaa tyyllisesti sekä toiminnallisesti. Murrosiässä nuoren yksilölliset valinnat alkavat tulla esiin ja perheestä irrottautuminen alkaa. Tämä on luonnollista jopa suotavaa ja tätä tulisi kunnioittaa. (Peltonen 2004, 24.)

2.1 Nuoren kasvu ja oppiminen

Kun yksittäisen ihmisen käyttäytymistä tarkastellaan kasvatuksen ja kasvun, koulutuksen ja koulun sekä opettamisen ja oppimisen näkökulmasta puhutaan kasvatopsykologiasta. Ihmisen kognitiivinen kehitys suhteutettuna ikäluokkaansa on yksi asia mitä kasvatopsykologiassa seurataan. (Rinne, Kivirauma & Lehtinen 2015, 81 – 82.) Missä määrin ja millä tavoin ihmisen kehitykseen ja oppimiseen voidaan vaikuttaa opetuksella ja kasvatuksella on kasvatopsykologian peruskysymys. (Lehtinen, Vauras & Lerkkanen 2016, 17.)

Ajattelun harjoittaminen eri tietosisältöjen avulla varmistaa, että ihmisen mieli on avoin uusille havainnoille ja kokemuksille kasvatuksen tehtävissä Locke toteaa. Ympäristöä ja kasvatusta muokkaamalla on mahdollista ohjata yksilön kehitystä. Ideat, joita havainnoit, ovat tuottaneet mieleen, sekä niiden käyttäminen kasvattajien haluamalla tavalla, on yksi lähtökohta kasvatukselle ja opetukselle ilman, että yksilön ominaislaatuun tai toiveisiin kiinnitetään liikaa huomiota. (Lehtinen, Vauras & Lerkkanen 2016, 19.)

Erilaiset oppimisen ilmiöt ovat kasvatopsykologian tärkeä tutkimuskohde. Kasvatopsykologia on kiinnostunut koulumaisesta oppimisesta sekä opettamisen ilmiöstä, joten opetustieteitä on pidetty yhtenä osa-alueena kasvatopsykologiassa. Vaikka opetustieteitä tarkastellaankin omana tieteen osa-alueena kasvatustieteissä, sen historiallisin perustein, se on kuitenkin tiiviissä yhteydessä kasvatopsykologiseen tutkimukseen. (Rinne, Kivirauma & Lehtinen 2015, 83.)

2.2 Nuoren kehityksen syntyvaiheet

Nuoruus voidaan yhden jaottelun mukaan jakaa kolmeen eri osaan, jotka ovat Ellosen (2008, 18) mukaan seuraavat:

- Aikainen nuoruus, joka sisältää eniten fyysisiä muutoksia kuten ulkonäköön ja hormonituotantoon liittyvät muutokset. Tämä esiintyy noin 12 – 14-vuotiailla nuorilla.
- Keskinuoruus, johon liittyy itsenäistyminen, valmistautuminen aikuisuuteen, kouluttautuminen työelämään. Tämä esiintyy noin 15 – 17-vuotiailla nuorilla.
- Myöhäisnuoruus, jossa vaikutetaan oman elämän kulkuun aiemmin toteutuneilla valinnoilla sekä tekemällä koko ajan omaa elämää koskevia päätöksiä. Omien vahvuuksien ja heikkouksien tunnistaminen on tärkeää. Tämä esiintyy noin 18 - 22-vuotiailla nuorilla.

Arvojen, asenteiden, maailmankatsomuksen, moraalien tai minäkuvan tutkimista tai analysointia tiettyjen ikäluokkien seurannassa kasvatustieteessä puhutaan kehityspsykologiasta. Näin pyritään ihmisen kehityksen tieteelliseen tuntemukseen. Kehityspsykologisen tutkimuksen kautta on syntynyt erilaisia kehitysteorioita, joista tunnetuimpia on mm. Jean Piaget'n teoria kognitiivisesta kehityksestä ja Lawrence Kohlbergin teoria moraalien kehityksestä. Kehityspsykologia tutkii ihmistä koko elämänkaaren alueella. (Rinne, Kivirauma & Lehtinen 2015, 82.)

Fyysinen ympäristö ja siitä hankittava kokemus ja sen vaikutus, synnyttäiset ja perinnölliset tekijät sekä sosiaalisen ympäristön vaikutus ovat Piaget'n mukaan ne kolme tekijää, jotka vievät yksilön kehitystä eteenpäin. Tämän lisäksi hänen mukaansa tarvitaan myös neljäs tekijä eli tasapainottuminen. Tekijöiden keskinäinen vuorovaikutus sekä siihen liittyvä kehityksen dynamiikka selittää tekijöiden tasapainottamisen. (Lehtinen, Vauras & Lerkkanen 2016, 63.)

Piaget jakaa kehitysvaiheet seuraavasti neljään eri vaiheeseen. Sensomotorinen vaihe, joka on noin kaksivuotiaaseen asti. Esioperationaalinen vaihe, joka on noin kahdesta seitsemään ikävuoteen asti. Konkreettisten operaatioiden vaihe, joka on noin seitsemästä yhteentoista vuoteen asti ja formaalisten operaatioiden vaihe, joka on noin kahdestatoista ikävuodesta eteenpäin. (Lehtinen, Vauras & Lerkkanen 2016, 68 – 70.)

Piagetin mukaan formaalisten operaatioiden vaihe joka on noin 12 vuodesta eteenpäin antaa lapsille ja nuorille mahdollisuuden pystyä mielessään kuvittelemaan erilaisia vaihtoehtoja ja testaamaan oletuksia, vaikka ei olisikaan konkreettista kokemusta asiasta. Tieteelliselle tiedonhankinnalle ominaista on hypoteettis-deduktiivinen päättely. Tämä on Piagetin kaikkein tunnetuin mutta myös kiistanalaisin kehitysvaiheenluokittelu. (Lehtinen, Vauras & Lerkkanen 2016, 70.)

Kun haetaan muutosta kasvatettavaan, puhutaan kasvatuksen ja opetuksen tavoitteesta. Ihmisen käyttäytymisen tunteminen on tärkeää. Tällöin kasvatusta ja opetusta voivat täyttää tehtävänsä. (Rinne, Kivirauma & Lehtinen 2015, 83.)

2.3 Sosiaaliset suhteet ja rakenteet nuoren elämässä

Sosiologi Emile Durkheim esitti Ranskan vallankumouksen jälkeen kasvatussociologisen tutkimuksen synnyn kannalta tärkeän kysymyksen, joka peräsi vallitsevan yhteiskuntajärjestelmän säilymisen edellytyksiä. Durkheim toi esiin ihmisiä yhdistäviä tekijöitä, kun taas Max Weber toi esiin asioita ihmisten välisestä eriytymisestä, siitä miten koulutusta ja kasvatusta voidaan käyttää erottamaan muista ryhmistä ja miten erottavuuden kautta voi saavuttaa yhteiskunnallista arvostusta. (Rinne, Kivirauma & Lehtinen 2015, 84.)

Ihmisen sosialisointi ympäristöön ja yhteisöön on kasvatussociologian tutkimisen aihe. Siinä pohditaan yhteiskunnan rakenteita ja prosesseja. Kasvun oppiminen ja koulunkäynnin tarkastelu suhteessa sosiaalisiin normeihin ja rooleihin on osa kasvatussociologiaa. (Rinne, Kivirauma & Lehtinen 2015, 84.)

2.4 Koulu nuoren kasvun tukena

Didaktiikan eli perusopin yksi keskeinen alue on opetussuunnitelma. Eri maissa koulutusjärjestelmät ovat erilaisia ja jossain maissa ei ole lainkaan esimerkiksi valtakunnallista opetussuunnitelmaa. Toisissa maissa se taas on hyvin keskitettyä, jotta maan koulutoimi olisi yhtenäinen. 1980-luvulta lähtien Suomessa on pyritty viemään opetussuunnitelmien hajauttamista koulujen ja kuntien omiksi asioiksi. 2000-luvulla taas on askeleita otettu yhteneväisyydenkin suuntaan. (Rinne, Kivirauma & Lehtinen 2015, 89.)

Opetussuunnitelmaa voi luonnehtia yhdeksi keskeisimmäksi järjestelmäksi jonka avulla opetusta ja koulutusta ohjataan yhteiskunnassa. Sen keskeisimpiä asioita on opetuksen ja kasvatuksen päämäärät, opetussisällöt sekä opetuksen muodot ja lisäksi myös kaikkien näiden järjestäminen. (Rinne, Kivirauma & Lehtinen 2015, 89 – 90.)

Kodin ja koulun välinen tiivis yhteistyö mahdollistaa koulukasvatuksen onnistumisen. Yhteisten kasvatustavoitteiden kartoittamiseksi ja niiden saavuttamiseksi erilaiset vanhempainillat ja neuvottelut ovat tärkeitä. Kaikki koulua ja opetusta koskevat uudistukset on koulun tiedotettava aina vanhemmille, tällöin vanhemman on helpompi auttaa lastaan kotona. (Peltonen 2004, 34.)

2.5 Yhteisö nuoren oppimisen ohjaajana

Yksilöllisen oppimisen merkitys on korostunut kouluopetuksen perinteessä. Keinot millä oppimistuloksia arvioidaan sekä työskentelytavat ovat esiin tuoneet tätä perinnettä. Muun muassa yhteiskunnallinen toiminta sekä vapaa-ajan toiminta mitkä ovat koulun ulkopuolisia oppimistilanteita

osoittavat, että ihmisten yhteistoiminta perustuu näiden tehtävien suorittamiseen ja niihin liittyviin oppimisiin. Molemmissa eli koulussa sekä vapaa-ajalla tyypillistä on, että vertaisyhteisö ohjaa opettamista. (Lehtinen, Vauras & Lerkkanen 2016, 269.)

Kun oppilaita rohkaistaan työskentelemään yhdessä oppimistehtävien suorittamiseksi, tarkoitetaan opetusmenetelmää, joka yhteistoiminnallisella oppimisella tai ryhmäoppimisella tulee suoritetuksi. Oppilas katsotaan aktiiviseksi tiedon tuottamisen osapuoleksi, kun yhteistoiminnallisen oppimisen periaate pohjautuu oppilaskeskeisyyden ideaan. Keskustelut ja erilaisten näkökulmien esiin tuonti tukee kognitiivista kehitystä yhteistoiminnallisissa ryhmissä. Osa tutkijoista painottaa, että oppilaan motivaatio liittyy yhteistoiminnalliseen oppimiseen toiset taas siihen, että työskentelevät ja muutokset tehtävien rakenteissa ajaa saman asian. (Lehtinen, Vauras & Lerkkanen 2016, 270.)

Muiden osallistujien edistyminen muokkaa ympäristöön sopeutumista. Tällöin ympäristö voi tukea haastavissa tehtävissä suoriutumista sekä edistää asiantuntemusta tai toisaalta asettaa vaikeutuvia haasteita yksilölle. Oppimisprosessin sekä tiedon rakenteluprosessin ohjaavana tekijänä pidetään sosiaalisen yhteisön merkitystä. (Lehtinen, Vauras & Lerkkanen 2016, 276.)

Luokkayhteisön toimivuuden kannalta on tärkeää järjestää erilaisia tilaisuuksia ja tempauksia. Tämä mahdollistaa luokkayhteisön tiivistymisen, mikä taas auttaa luokkaa selviytymään yhdessä kouluvuosista. Koulukiusaaminen vähentyy, opitaan yhteistyötä ja yhteisvastuullisuutta sekä erityisesti toisen huomioon ottamista. (Peltonen 2004, 34.)

3 SOSIAALINEN VUOROVAIKUTUS RYHMÄSSÄ

Tärkeää on havainnoida miten nuoret toimivat ryhmätilanteissa. Askelmat-ohjelma antaa yhden toimintamallin tähän. Tässä luvussa käsittelen ryhmän toimintaa ja sen vaikutusta nuoreen.

Positiivinen ja negatiivinen tunnesävy on merkityksellistä yksilöiden välisessä kanssakäymisessä. Samalla yksilöiden keskinäisiin valtasuhteisiin on mahdollista vaikuttaa sosiaalisissa kontakteissa empiiristen tutkimusten mukaan. Vallan ja solidaarisuuden kommunikaatiossa puheen sisällön ja sanattoman viestinnän ristiriitaisuus on ollut tutkija Michael Argyle ja hänen tutkijakollegoiden tarkastelun kohteena. Sanallista viestiä tehokkaammaksi koettiin sanaton viestintä. (Helkama, Myllyniemi & Liebkind 2005, 211 – 212.)

Ongelman ratkaisu, päätöksen teko tai näkemysten kehittäminen yhteisesti on vuorovaikutuksellisen yhteistyön tavoite. Se kuitenkin on myös muutakin kuin vaan valtaa ja solidaarisuutta. Kun ilmapiiri säilyy ystävällisenä ja jäsenten väliset jännitteet pystytään laukaisemaan se auttaa ryhmää toteuttamaan tehtävänsä ja pääsemään päämääräänsä. (Helkama, Myllyniemi & Liebkind 2005, 216.)

3.1 Ryhmän tuloksellisuus ja ongelmanratkaisu

Jos yksi ihminen ei suoriudu yksinään, tarvitaan tehtävän suorittamiseen ryhmä, yhteistyötä tekevä ryhmä. Ryhmän tehokkuus on luonnollisesti tehokkaampaa kuin yksilön. Yksilön suoritus ryhmässä on tehokkaampaa kuin yksin suoritessa. Yksilöllisiä ja yhteisiä päätöksiä tehdään ryhmässä. Pienten voimien yhdistäminen muodostaa yhteisvoiman joka on suurempi kuin yksittäisen henkilön voima, esimerkiksi autoa ojasta nostettaessa. (Helkama, Myllyniemi & Liebkind 2005, 256 – 257.)

Ryhmän suoritukseen liittyy motivaatio. Ryhmätyön tehokkuutta ja tuloksellisuutta voidaan jakaa Ringelmannin kokeen mukaan seuraavasti: tosiasiallinen tuloksellisuus, mahdollinen tuloksellisuus, motivaatiohukka ja koordinaatiohukka. Motivaatiohukka puolestaan jaetaan kolmeen eri osaluokkaan jotka ovat; sosiaalinen laiskottelu, vapaamatkustajuus sekä raukkis. Ryhmätyöskentelyssä lähtötekijät ja ryhmässä syntyvät ilmiöt vaikuttavat ryhmän tuloksellisuuteen. Motivaatio- ja koordinaatiohukkaan vaikuttaa juuri ryhmässä syntyvät ilmiöt ja lähtötekijät taas sen mahdollisen tuloksen synnyn. Pitää kuitenkin huomioida, että esimerkiksi johtajuustyö ei välttämättä ole ryhmässä syntyvä seikka vaan rakennetekijä. (Helkama, Myllyniemi & Liebkind 2005, 258 – 262.)

Ongelmaratkaisuissa ei ole selkeää oletusta siitä, että ratkaistaanko ongelma paremmin yksin vai ryhmässä. Ryhmän tehokkuuteen vaikuttavat ryhmän vuorovaikutuksessa syntyneet ilmiöt. Ryhmäilmiöt ja lähtötekijät taas vaikuttavat ryhmätyön tuloksiin. (Helkama, Myllyniemi & Liebkind 2005, 266.)

3.2 Ryhmän vaikutus yksilöön

Nuori on alttiimpi mukautumaan ryhmän vaikutukseen, kun hän tuntee tärkeäksi ryhmän jäsenyyden. Ryhmä voi muuttaa yksilöä enemmistön vaikutuksen kautta, mutta tämä pätee myös toisinpäin. Johtajuus ryhmässä voi myös kokea muutoksen. Onko niin, että ryhmä aina seuraa johtajaa vai voiko johtaja kenties joutua mukautumaan ryhmän tahtoon? Ryhmän vähemmistöllä on myös mahdollisuus saada enemmistö puolelleen. Tällöin monesti kyseessä on johdonmukaisuus, jonka avulla vähemmistö puolustaa kantaansa ja jonka avulla he esittelevät sen. (Helkama, Myllyniemi & Liebkind 2005, 280 – 281.)

Ryhmässä voi syntyä myös huonoja päätöksiä. Vaikka joukossa olisikin älykkäitä yksilöitä, voi ryhmä tehdä vääriä valintoja. Lähtötekijöiden suotuisuudesta huolimatta, ryhmä ei välttämättä saa viisaita päätöksiä aikaiseksi yhdessä. (Helkama, Myllyniemi & Liebkind 2005, 285.)

Viiden osatekijän kautta syntyy turvallinen ryhmä. Ne ovat luottamus, hyväksyntä, avoimuus, tuen antaminen ja sitoutuminen. Luottamus merkitsee antautumista, riskinottoa ja uskallusta olla oma itsensä. Mitä turvallisemmaksi nuori kokee ryhmän, sitä avoimempi hän on. Tuen antamisella viestitään toiselle ihmiselle, että hän on kykeneväinen selviytymään haasteesta. Sitoutuminen viestii taas luottamuksesta ryhmää kohtaan. (Aalto 2000, 16.)

Yksilön parhaat puolet nousevat esiin turvallisessa ryhmässä. Piirteet, jotka ovat olleet itsellämme piilossa saavat mahdollisuuden nousta. Itsetunto vahvistuu ja voi alkaa välittämään muista ryhmän jäsenistä, kun tuntee olevansa turvallisessa ryhmässä. (Aalto 2000, 17.)

Turvallisen ryhmän yhtenä tärkeimpänä piirteenä on omaksi itsensä tulemisen mahdollisuus. Eli kykyä tunnistaa, hyväksyä ja ilmaista oman persoonan ulottuvuuksia. Kun ryhmä hyväksyy persoonan kaikkine piirteineen alkaa ihminen itsekin pitää näitä hyväksyttävinä ja tärkeinä piirteinä. Turhista rooleista irtautuminen, suojamekanismista luopuminen käy helpommin turvallisessa ryhmässä. (Aalto 2000, 21.)

4 KASVUYHTEISÖ JA SEN VAIKUTUS NUOREN ELÄMÄÄN

Nuoren elämään vaikuttavien aikuisten rooli korostuu. Aikuisen tuen avulla pystytään nuoren pahoinvointia tunnistamaan sekä ehkäisemään, olipa aikuinen sitten nuoren vanhempi, naapuri, koulun henkilökuntaa tai muu nuoren elämässä vaikuttava aikuinen henkilö. (Ellonen 2008, 13.)

4.1 Sosiaalinen pääoma

Putman korostaa erityisesti yhteisöllistä ominaisuutta, kun määritellään sosiaalista pääomaa. Sosiaaliset verkostot, luottamus ja normit sosiaalisina käytänteinä Putmanin mukaan korostuu sosiaalisessa pääomassa. Yhteisöjä ylläpitävät toiminnot ilmenevät myös tärkeänä osana sitä. (Ellonen 2008, 32.)

Sosiaalisella pääomalla on vaikutus nuorten hyvinvointiin. Empiirisissä tutkimuksissa on mitattu sosiaalinen pääoma pääsääntöisesti yksilöiden kokemusten kautta, vaikka se ymmärretään yhteisöissä muodostuvaksi resurssiksi. Tärkeää onkin selvittää, mikä merkitys sosiaalisella pääomalla on

nuorelle yksilötasolla, koska nuoret ovat paikallisen ympäristön ominaisuuksista riippuvaisia muita enemmän. (Ellonen 2008, 42.)

Pohdittavaa onkin, voiko nuoren hyvinvoinnin tukemisessa yhteisö muodostaa sosiaalista tukea ja kontrollia sisältävän sosiaalisen ympäristön. Tässä on enemmänkin kyse yhteisön ominaisuuksista ja kyvystä toimia kuin taas sen olemassaolosta. (Ellonen 2008, 44–45.)

4.2 Sosiaalinen ympäristö

Asuinalue sekä koulu yhteisö on tutkimuksissa todettu vaikuttavan nuoren hyvinvointiin. Koulun merkitys on sosiaalisena ympäristönä korostunut erityisesti sosiaalisessa mediassa sekä politiikan parissa. Oppilaan kehitystä voidaan tarkastella tietyissä kouluissa verrattuna toiseen kouluun tai esimerkiksi koulun rakenteellisten tai toiminnallisten ominaisuuksien kautta vaikutuksesta yksilöön. Rakenteet ja toiminta ovat erillään toisista, vaikka rakenteet voivatkin ehkäistä tai toisaalta myös edesauttaa muodostamaan koulun toimintamalleja. (Ellonen 2008, 57.)

Nuorten pahoinvoinnin oireita voidaan ennaltaehkäistä panostamalla koulun sosiaaliseen ilmapiiriin. Opettajien tuottama yhteisöllinen sosiaalinen tuki ja kontrolli ovat yhteydessä masentuneisuuteen ja rikekäyttäytymiseen nuorten parissa. Nuorilla on myös itsellään aktiivinen rooli ilmapiirin vaikuttamiseen joko positiivisesti tai negatiivisesti. Nuorten masentuneisuusriskissä merkittävä tekijä on myös nuorten keskinäinen sosiaalinen tuki. Yksilöllisen tuen ja kontrollin määrä ei riitä vaan sen on jakauduttava tasaisesti oppilaille koko koulun ilmapiiriä ajateltaessa. (Ellonen 2008, 97.)

5 ASKELMAT-OHJELMA NUOREN JA PERHEEN TUkena

Askelmat-ohjelmaa toteuttavat nuorisopalveluiden nuorisotyöntekijät yhdessä sen koulun kanssa, jossa he työskentelevät. Askelmat toteutetaan koulun moniammatillisen ryhmän kanssa mihin voi kuulua nuorisotyöntekijän lisäksi koulun omaa henkilökuntaa kuten kuraattori, terveydenhoitaja, oppilaanohjaaja, erityisopettaja ja luokanvalvojat sekä osassa kouluissa mukana on myös evankelisluterilaisen seurakunnan nuorisotyöntekijä. Askelmat-ohjelmaan kuuluu toiminnalliset vanhempainillat ja erilaiset ryhmäytymiset oppilaiden kesken. Moniammatillinen yhteistyö on tärkeää ja Askelmat-ohjelma mahdollistaa eri nuorten kanssa toimivien tahojen tutuksi tulemisen sekä nuorille että vanhemmille.

5.1 Askelmat-ohjelman tavoite

Askelmat-ohjelman tavoitteena on mahdollistaa keskustelua koulun, kodin ja muiden nuorten kanssa toimivien tahojen kesken. Keskustelun aiheet nousevat esiin aina sen hetkisen pinnalla olevien nuorisoielmiöiden ja elinolojen myötä. Myös vanhemmuus ja muut nuoren kasvua tukevat asiat ovat keskiössä.

Ryhmäytymistä edistävällä toiminnalla pyritään oppilaiden väliseen hyvään ryhmähenkeen sekä ehkäistään ryhmäpaineen syntymistä. Samalla annetaan mahdollisuus myös nuorten ja vanhempien keskinäiseen tutustumiseen sekä annetaan tilaisuus luoda yhteisiä pelisääntöjä koteihin. Vanhempien kanssa vietetyn yhteisen ajan toivotaan lisäävän nuorten luottamusta vanhempiin ja rohkaisevan kodeissa käytäviin keskusteluihin.

Askelmat-ohjelman yhtenä tavoitteena on myös ennaltaehkäisevä vaikutus nuorten päihteiden käyttöön. Askelmat-ohjelma antaa tilaisuuden perheille pohtia yhdessä nuoren elämän ajankohtaisia sekä jopa vaikeitakin asioita. Askelmat-ohjelman kautta nuoret, vanhemmat sekä koulun henkilökunta pääsevät yhdessä dialogiseen keskusteluun nuorten elämään vaikuttavista eri asioista.

Kasvatuspsykologia on yksi perusta, jolle Askelmat-ohjelma on luotu. Askelmat-ohjelma antaa kouluarkeen yhden menetelmän lisää havainnoida oppilaan käyttäytymistä esimerkiksi eri ryhmätilanteissa. Askelmat-ohjelma tuo uusia kokemuksia nuorille sekä koulumaisen oppimisen rinnalle hyvän uuden tavan oppia asioita myös uudessa ympäristössä esimerkiksi nuorisotilalla. Askelmat-ohjelma antaa erityisesti seitsemännellä luokalla oppilaille tilaisuuden tutustua toisiinsa, oppia toisten vahvuuksista sekä keinoja selvittää yhdessä koko luokkana eri ongelmatilanteista.

Kasvatustieteiden kautta voidaan nostaa esiin nuoren elämään liittyvät kasvatukselliset tavoitteet. Erityisesti arvot ja asenteet nousevat esiin Askelmissa. Varsinkin kahdeksannella luokalla tapahtuva Askelma antaa mahdollisuuden näiden asioiden pohtimiseen ja läpi käymiseen sekä nuorten että vanhempien osalta eri ammattihenkilöiden kanssa. Kehityspsykologinen näkemys on myös tärkeää Askelmissa. Arvojen, asenteiden ja moraalisten käsitysten taustalla kasvatuksessa kehityspsykologia nousee esiin. Myös nuoren minäkuvan kehittymistä pyritään tukemaan oikeaan suuntaan Askelmat-ohjelmalla.

Kasvatustieteissä kasvatusinstituutioiden ulkopuolella tapahtuva kasvatusta korostuu erityisesti yhdeksännen luokan Askelmassa. Vaikka Askelmat-ohjelma onkin Hämeenlinnan kaupungin peruskoulun opetussuunnitelmassa, niin sisällöltään juuri yhdeksännen luokan Askelma korostaa ulkopuolelta tulevaa kasvatusta. Sen tarkoituksena on muun muassa antaa keinoja nuorille selviytyä tulevaisuuden tuomista mahdollisista haasteista.

Tarkoituksena on myös tuoda nuorten tietoon etsivä nuorisotyö, jotta nuorilla olisi helpompi kynnys yhteydenottamiseen tarpeen vaatiessa. Itsenäistyminen ja aikuisuuteen valmistautuminen alkaa hiljalleen tulla nuorille elämässä esiin. Askelmat-ohjelma antaa myös siihen oikean suuntaisia neuvoja, mutta myös vinkkejä väärän tien valitsemisen jälkeen pääsemiseen takaisin elämästä kiinni.

Askelmat-ohjelma perustuu myös voimakkaasti sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Erilaiset tunnesävyt ja valtasuhteet nousevat esiin nuorten kanssakäymisissä keskenään sekä arjessa vaikuttavien aikuisten kanssa. Askelmat-ohjelma antavat nuorille työkaluja erilaisten ongelmaratkaisujen selvittämiseen, päätöksen tekoon ja luokan ilmapiirin parantamiseen yhdessä koulun henkilökunnan kanssa. Samalla annetaan myös koulun henkilökunnalle ryhmätoimintaan ja ryhmäyttämiseen liittyviä vinkkejä ja malleja mitä voi jatkossa luokan kanssa toteuttaa.

5.2 Viidennen luokan Askelma

Askelmat-ohjelma kehitettiin alun perin kuudennesta luokasta ylöspäin. Nyt on huomattu, että myös viidennen luokan Askelmalle on syntynyt tarve. Nuoret kehittyvät eri tahtiin ja vanhemmat tarvitsevat tukea nuoren kasvatustehtävässä ja valmistautumisessa kohtaamaan nuoruusiän haasteita. Tavoitteena on tukea perheitä ja tuoda esiin keinoja millä tavoin vanhemmat voivat tukea nuoruuden kynnyksellä olevaa lasta arjen asioissa.

Perusopetuksen opetussuunnitelmassa oleva fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmän (Move!) tuloksista nousee asioita, joita käsitellään viidennen luokan Askelmassa. Teeman sisältö tulee keskittymään fyysisen ja henkisen hyvinvoinnin ympärille. Viidennen luokan Askelma on alakoulujen yhteisöllisen oppilashuollon tehtävä ja pohdittavana onkin, mikä tulee olemaan nuorisotyön näkökulma asiaan. Myös kolmas sektori osallistuu viidennen luokan Askelman toteuttamiseen. Hämeenlinnan Lasten Liikunnan Tuen ja 4H:n kanssa on käyty keskusteluja, miten he voisivat omalta osaltaan tuoda Askelmaan sisältöä. Viidennen luokan Askelma on tarkoitus ottaa käyttöön keväällä 2018 muutamilla alakouluilla ja laajentaa sen jälkeen koko kaupunkia koskevaksi toiminnaksi.

5.3 Kuudennen luokan Askelma

Kuudennen luokan Askelma järjestetään kevätlukukaudella, viimeistään toukokuussa. Kuudennen luokan Askelman tavoitteena on tutustuttaa tuleva seiskaluokka yhteen sekä aloittaa ryhmäytyminen luokan kesken. Tavoitteena on myös tutustua tulevaan opettajaan, luokkaan, kouluun ja ammatillisiin verkostoihin. Askelmassa käydään lävitse yläkouluun siirtymi-

seen liittyviä asioita. Keskustellaan yhdessä yläasteelle menemiseen liittyvistä mahdollisista peloista, myyteistä ja yleisesti opiskelusta yläasteella sekä harrastusten tärkeydestä ja vapaa-ajalle avautuvista uusista mahdollisuuksista. Vanhemmilla on mahdollisuus tutustua nuorensa tulevan yläkoululuokan muihin vanhempiin sekä nuorten parissa toimiviin ammattilaisiin ja madaltaa näin yhteydenoton kynnyksiä. Toteuttamistapoja on erilaisia. Koulukohtaisesti on sovittu, miten Askelma toteutetaan esimerkiksi kiertämällä erilaisia rasteja. Pääsääntöisesti koulut kuitenkin toteuttavat kuudennen luokan Askelmaa yhteisenä iltana oppilaille ja vanhemmille.

5.4 Seitsemännen luokan Askelma

Seitsemännen luokan Askelma järjestetään heti syyslukukauden alussa. Askelman tavoitteena on ryhmäyttää luokat toiminnallisina menetelmin ja tutustuttaa oppilaat nuorisotyöhön. Ryhmäyttämällä voidaan ehkäistä ryhmäpaineen syntymistä ja koulukiusaamista. Seitsemännellä luokalla käynnistetään myös terveellisiin elämäntapoihin liittyvät pohdinnat, jotka liittyvät muun muassa päihteisiin, unen määrään, ruokavalioon ja liikuntaan sekä näiden vaikutuksiin ja seuraamuksiin nuoren ihmisen elämässä. Seitsemännen luokan Askelma käsittelee myös nuoren elämän arvoja ja asenteita. Vanhempainillassa halutaan antaa myös välineitä koteihin ja herättää keskustelua, joita vanhempien ja nuorten toivotaan jatkavan kotona.

Vanhemmille halutaan antaa mahdollisuus nähdä miten nuoret yleensä suhtautuvat erilaisiin asioihin ja miten he niistä puhuvat. Tavoitteena on tulla myös nuorisotyöllisessä merkityksessä vanhemmille tutuksi, jotta yhteydenottoaminen tarvittaessa olisi helpompaa. Toteuttamistapa on jokaisen koulun kanssa erikseen sovittu. Osa kouluista tuo luokat ryhmäytyspäivänä samalla tutustumaan läheiseen nuorisotilaan. Osan kouluista kanssa ryhmäytyminen tapahtuu koulussa tai muussa koululle tärkeässä lähiympäristössä.

Seitsemännen luokan Askelmassa nousee esiin sellaisia asioita kuten miltä luokka näyttää, minkälainen luokan kemia on ja tuleeko luokka tarvitsemaan jatkossa lisää ryhmäyttämistä. Tämä antaa koulun henkilökunnalle tilaisuuden seurata luokkien ryhmädynamiikkaa, mikä parhaimmillaan tuo esiin yksittäisessä oppilaassa tai koko luokassa asioita, joihin jatkossa on hyvä kiinnittää enemmän huomiota.

5.5 Kahdeksannen luokan Askelma

Kahdeksannen luokan Askelma järjestetään koulun vuosikelloon sopivassa ajankohdassa. Askelma painottuu itsetuntoon, ihmissuhteisiin ja elämäntapoihin koulun tarpeen mukaan. Kahdeksannen luokan Askelman tavoit-

teena on sen hetkisistä nuorten parissa olevista ilmiöistä nostaa tärkeimmät esiin ja antaa nuorille ja vanhemmille tilaisuus käydä niitä lävitse eri tavoin. Nuorille annetaan mahdollisuus käsitellä sen hetkisiä asioita yhdessä ammattihenkilöiden kanssa esimerkiksi rasteja kiertämällä ja vanhemmat otetaan Askelmaan mukaan koulun kanssa sovitulla tavalla. Askelmassa pyritään herättämään keskustelua nuorten ja vanhempien välillä siten, että he pohtisivat asioita myös kotona. Pääteet, seurustelu ja seksuaalisuus ovat nousseet viime aikoina kahdeksannen luokan Askelmien tärkeimmiksi asioiksi. Useat koulut toteuttavatkin tätä Askelmaa yhdessä eri asiantuntijoiden kanssa, jotta ajankohtaisin tieto olisi käsittelyssä.

5.6 Yhdeksännen luokan Askelma

Yhdeksännen luokan Askelma järjestetään kevätlukukaudella jokaisen koulun vuosikelloon sopivassa ajankohdassa. Askelma kokoaa yhteen aikaisempien Askelmien keskeisempiä asioita. Askelman tavoitteena on keskittyä tulevaisuuden mahdollisiin valintatilanteisiin sekä tutustuttaa oppilaat eri sosiaali- ja tukipalveluihin. Yhdeksännen luokan Askelman tematiikka on valikoitunut nuorten keskuudessa esiintyvistä ilmiöistä. Sisällöllä kannustetaan sekä elämänhallintaan että vastuulliseen ongelmanratkaisuun. Askelma toteutetaan toiminnallisina menetelmin (videoblogi ja ryhmätyöt), joiden tarkoituksena on herättää ajatuksia sekä keskustelua nuorten keskuudessa. Yhdeksännen luokan Askelmassa mahdollistetaan myös etsivän nuorisotyön tutuksi tuleminen. Tällä pyritään mm. alentamaan yhteydenottamisen kynnystä tarvittaessa tulevaisuudessa. Samalla annetaan tietoa mistä voi hakea apua itselle tai ystävälle, jos elämässä tulee esiin asioita mistä yksin ei selviä.

6 AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA

Tässä luvussa esittelen tutkimuksen aiheeseen liittyviä aikaisempia tutkimuksia. Suoraan vastaavanlaisia tutkimuksia ei löytynyt, mutta Askelmat-ohjelman sisältöön liittyvästä tärkeästä teemasta kasvatusvastuun jakautumisesta kodin ja koulun välille sekä nuorten seksuaalisuuteen kasvamisesta löytyi. Esittelen ensiksi Tampereen yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan Ulla Appelrothin ja Petra Korpelan pro gradu –tutkielmaa Kodin ja koulun vastuu; vanhempien ja opettajien näkemyksiä kasvatusvastuun jakautumisesta kodille ja koululle.

Appelroth ja Korpela (2009) tutkivat ihmisten kokemuksia kasvatuksesta ja kasvattamisesta nyky-yhteiskunnassa, erityisesti kasvatusvastuun jakautumisesta kodille ja koululle sekä muille kasvatustahoille. Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia kasvatusvastuun jakautumista kodin ja koulun välillä. Tut-

kimus toteutettiin haastattelemalla vanhempia ja opettajia. Kasvatustoiminnan ympäristö ja perhettä ympäröivän yhteiskunnan vaikutus vanhempien kasvatustoimintaan oli myös yksi tutkimuksen keskeisistä asioista.

Tutkimuksessa haastatelluilta ei noussut suoraa vastausta siihen, minkälaista olisi hyvä kasvatus. Tärkeänä kuitenkin pidettiin johdonmukaisuutta kodin ja koulun välillä sekä taitoa toimia oikein erilaisissa kasvatus tilanteissa. Tutkimuksessa sekä vanhemmat että opettajat olivat samaa mieltä, että kasvatusvastuu kuuluu kodille. Sosiaalisten taitojen ja ryhmätyöskentelytaitojen kasvatusta pidettiin tärkeänä ja se nähtiin enemmän koulun vastuuna kasvatuksessa. Kasvatuksen yhteiset päämäärät ja pelisäännöt nousivat tärkeäksi asiaksi. Tutkimuksessa todettiin myös, että koulu kokoaa vanhemmat yhteen ja antaa näin tilaisuuden keskustella ja vaihtaa kokemuksia kasvatuksesta. Vanhemmat toivoivat muutosta vanhempainiltoihin, koska ne koettiin aikansa eläneiksi. (Appelroth & Korpela 2009.)

Toisena esittelen Jyväskylän yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan Riikka Reinikaisen pro gradu -tutkielmaa nuorten seksuaalisuuteen kasvaminen -tutkimus yläasteen seksuaalikasvatuksesta ja sen arvopohjasta nuorten seksuaalisen kasvun tukijana. Reinikaisen tutkimuksen yhtenä kohteena oli selvittää kuinka koulu ja koulun seksuaalikasvatus tukee nuorten kasvua ja minkälaisia arvopohjia se antaa. Tutkimus toteutettiin teemahaastatteluna kahdelletoista opettajalle sekä kahdelle kuraattorille. (Reinikainen 2002.)

Reinikaisen tutkimuksessa esille tuli haastateltujen huoli seksuaalisuuden korostaneisuudesta nuorten parissa nyky-yhteiskunnassa. Haastateltujen mielestä nuorilla on vaikeuksia kasvaa rauhassa kohti omaa seksuaalisuuttaan. Toisen ja itsensä kunnioitus ja huomioiminen, suvaitsevaisuus ja avoimuus, vapaus päättää omasta kehostaan sekä seksuaaliterveyden vaaliminen nousivat tutkimuksessa seksuaalikasvatuksen tärkeimmiksi arvoiksi. (Reinikainen 2002.)

7 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä luvussa kuvataan opinnäytetyön tutkimuksellinen osuus sekä esitellään opinnäytetyön tutkimustehtävä ja tutkimuskysymys. Opinnäytetyö on kvalitatiivinen eli laadullinen, mutta osittain myös kvantitatiivinen eli opinnäytetyöstä löytyy myös määrällisiä piirteitä. Pääpaino tutkimuksessa laitettiin yläkoulun askelmille. Nämä kolme viimeistä askelmaa ovat ne, joista opinnäytetyön tilaaja ja koulujen vastaavat nuorisotyöntekijät halusivat eniten tietoa.

Ihmiselämään liittyvät eri piirteet voivat olla toimintatutkimuksen kohde sekä tutkimuksen substanssi. Tutkimusten avulla tuotetaan uutta tietoa.

(Kuula 1999, 11.) Kasvatustieteiden pohja soveltuu usein toimintatutkimuksiin ja tässä opinnäytetyössä on yhdeksännen luokan Askelmasta johdettua myös toimintatutkimuksen piirteitä.

Tämän empiirisen tutkimuksen tutkimuskysymys oli, miten Askelmat-ohjelman sisältö seitsemännestä yhdeksänteen luokkaan asti kohtaa tämän päivän tarpeet ja haasteet. Teoriaosassa käsiteltiin, mikä on Askelmat-ohjelman sisältö sekä tavoite. Tämä oli opinnäytetyön tilaajan toive.

7.1 Tutkimusaineisto

Alkaako tutkimus siitä, kun tutkimussuunnitelma on valmistunut vai siitä kun aineistoa aletaan kerätä? Kun tutkimukselliset kysymykset ja jopa vastausvaihtoehdot ovat tiedossa, ajatellaan laadullisen tutkimuksen näkökulmasta, että vaikein vaihe olisi ohi. Vaikeaa on kuitenkin määritellä tutkimusprosessin alkupistettä. (Alasuutari 1995, 225.)

Askelmat-ohjelma on lähtenyt vuonna 2002 Lammin kunnan kautta nuorisotoimen koordinoimana projektina, josta se alkoi levittyä kuntaliitoksen myötä vuonna 2009 koko Hämeenlinnan alueelle. Askelmat-ohjelman tarkoituksena on luoda toiminnallinen menetelmä, joka palvelee tasapuolisesti viidennestä yhdeksänteen luokkaan asti. Tutkimusaineiston syntyä voitaisiin käsitellä toiminnallisen tutkimuksen näkökantana, koska olen ollut mukana kehittämässä yhdeksännen luokan Askelmaa yhdessä etsivän nuorisotyöntekijän kanssa.

Opinnäytetyön aineisto kerättiin Askelmien toteutuksista lomakekyselyinä, jotka tallennettiin Webropoliin. Seitsemännen luokan Askelman aineisto kerättiin syksyllä 2016 ja siihen vastasi oppilaat. Kahdeksannen luokan Askelman aineisto syyskuun 2016 ja siihen vastasi oppilaat ja vanhemmat. Yhdeksännen luokan Askelman aineisto keuhäällä 2016 ja siihen vastasi oppilaat. Koulut valikoituvat nuorisotyöntekijöiden sekä etsivän nuorisotyöntekijöiden kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää oppilailta ja vanhemmilta seitsemännelle, kahdeksannelle ja yhdeksännelle luokalle tehtyjen Askelmien tuomat kokemukset sekä kehitettävät asiat. Tutkimus toteutettiin valikoiduissa kouluissa koulun tarpeista lähtien. Seitsemännen luokan Askelmaa tutkittiin litalan yhtenäiskoulun kautta, kahdeksannen luokan Askelmaa Hauhon yhtenäiskoulun kautta ja yhdeksännen luokan Askelmaa Lyseon yläkoulun kautta.

7.1.1 Seitsemännen luokan Askelman aineisto

litalan yhtenäiskoulun seitsemännen luokan Askelmaa toteutettiin elokuussa 2016, jolloin oppilaat kokoontuivat litalan Lepaanrannassa. Siellä

heidän kanssaan Askelma päivän viettivät koulun nuorisotyöntekijä, kuraattori, terveydenhoitaja, oppilaanohjaaja, erityisopettaja, luokanvalvojat sekä evankelisluterilaisen (evl) seurakunnan nuorisotyöntekijä. Myös oppilaiden vanhemmat oli kutsuttu alkuillasta paikalle yhteiseen kahvihetkeen, jonka aikana oli mahdollisuus sekä keskusteluun että yhteiseen rentoon toimintaan nuorten kanssa.

Päivä oli jaettu erilaisiin toimintarasteihin. Rasteilla oli puusuksilla hiihtoa, pelailua, arvo- ja ystävyysskorttien valintaa ja niiden pohjalta keskustelua sekä muistovideon tekemistä yläkoulun aloituksesta. Videon katsomiseen annetaan mahdollisuus peruskoulun päätöksen lähestyessä. Lisäksi päivä piti sisällään ruokailun ja sen jälkeen vapaa-ajan sauna ja uinti mahdollisuuksineen.

Seitsemännen luokan Askelmasta haluttiin selvittää seuraavia asioita:

- Oliko Askelma onnistunut vastaajan mielestä?
- Mikä oli Askelmassa onnistunut?
- Mitä tai mitkä toiminnot jäivät mieleen?
- Mitä olisi halunnut tehdä toisin tai muuttaa päivässä?

Lopuksi oli mahdollisuus kirjoittaa muita kommentteja ja terveisiä, joilla koulu halusi antaa suuremman mahdollisuuden tarvittavaan kehittämistyöhön.

7.1.2 Kahdeksannen luokan Askelman aineisto

Hauhon yhtenäiskoulun kahdeksannen luokan Askelma oli marraskuussa 2016. Askelma rakentui ensiksi koulupäivään, jossa oppilaat kävivät Suomen punaisen ristin (SPR) vetämän kondomiajokortti tunnin. Tämän jälkeen tytöille oli seksuaalikasvatustunti, jonka ohjasi evl:n seurakunnan nuorisotyöntekijä yhdessä koulun terveydenhoitajan kanssa. Pojille tämän saman tunnin piti koulun nuorisotyöntekijä yhdessä koulun rehtorin kanssa. Illalla oli yhteinen vanhempainilta, jossa myös oppilaat olivat paikalla. Ilta rakentui seksuaaliterapeutin luentoonsa seksuaalisuudesta sekä tukioppilaiden valmistamiin draamoihin, joiden pohjalta käytiin yhteistä keskustelua eri aiheista.

Kahdeksannen luokan Askelma-illalla haluttiin selvittää seuraavia asioita:

- Oliko ilta onnistunut ja alustus mielenkiintoinen?
- Olivatko illassa käydyt keskustelut hyviä ja oliko ilta vuorovaikutteinen ja toiminnallinen?
- Millä tavoin vastaaja haluaisi kehittää Askemat illan sisältöä tai toteutustapaa?
- Minkälaisia ajatuksia tai oivalluksia Askemat ilta herätti

Lisäksi oli mahdollisuus kirjoittaa muita kommentteja ja terveisiä, mikä antoi vastaajille mahdollisuuden vapaampaan kommentointiin.

7.1.3 Yhdeksännen luokan Askelman aineisto

Lyseon yläkoulun yhdeksännen luokan Askelma oli huhtikuussa 2016. Askelma toteutettiin luokittain nuorisotila G-Nurkassa, jossa koulun nuorisotyöntekijä ja etsivä nuorisotyöntekijä kohtasivat nuoret. Tunnin aikana katsottiin nuoresta kertova neljään kohtaukseen jaettu video, jossa nuori pohdii erilaisia valintoja elämässään ja niistä valinnoista tulleita seuraamuksia. Tämän pohjalta jokaisen videokohtauksen jälkeen käytiin avointa keskustelua siitä, mitä ajatuksia ja tunteita nuoren tekemä valinta herätti: olisiko nuori voinut tehdä jotain toisin ja mihin suuntaan nuori lähtee elämässään videolla seuraavaksi. Video päättyi nuoren kannalta vaikeiden mutkien kautta kuitenkin onnellisesti. Tällä Askelmalla on yhtenä tarkoituksena herättää nuorissa ajatusta, että välillä vääräkin ratkaisu ei ole loppuelämää pilaamassa, vaan vaikeuksistakin on mahdollisuus nousta ylös ja päästä taas elämästä kiinni eritavoin.

Yhdeksännen luokan Askelmalla haluttiin selvittää

- Oliko Askelma vastaajan mielestä onnistunut?
- Olivatko Askelmassa käydyt tehtävät ja keskustelut onnistuneita?
- Saiko nuori hyödyllistä tietoa tulevaisuutta varten?

Lisäksi annettiin mahdollisuus viestin/vinkin tai muun palautteen antamiseen.

7.2 Tutkimuksen analyysi

Laadullisen aineiston analyysitapoja on monia ja niitä kehitellään jatkuvasti. Tieto siitä, millaisia mahdollisuuksia analyysin tekemiseen, on auttaa tutkijaa analyysitavan valitsemisessa. Yksi analyysimenetelmä on kvantitatiivinen analyysitekniikka. (Eskola & Suoranta, 2014, 161.) Määrällistä analyysia voi soveltaa myös laadulliseen aineistoon. Määrällisessä analyysissä voi käyttää taulukkoja joista nousee esiin aineiston tarkat luvut. (Eskola & Suoranta, 2014, 166.) Tätä analyysia käytin myös opinnäytetyössä.

Tutkimuksen aineisto oli kyselyjen jälkeen sähköisessä muodossa. Vastaukset kerättiin heti askelmien jälkeen Weprobol-kyselylomakkeilla (liitteet 1-3). Näin myös varmistettiin vastaajien anonymisyys. Päädyin tulostamaan aineiston ja käsittelemään sen koulukohtaisesti, koska koin, että paperiversioina aineistoon oli helpompi tutustua kuin tietokoneen näytöltä. Luin aineiston useaan kertaan lävitse. Tarkastelin aineistoa ja samalla merkitsin

värikynää käyttäen tutkimuskysymykseen liittyvät olennaisimmat asiat itselleni ylös. Kenelläkään kyselyyn vastaajista ei ollut tietoa etukäteen kysymyksistä.

7.3 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa se, onko jokainen vastaaja varmasti vastannut itse. Onko vastauksiin vastattu, miten itse haluaa, vai onko esimerkiksi nuorten kohdalla vastattu samoin kuin läheinen luokkakaveri vastaa. Lisäksi huomioitavaa on myös se, että onko kysymyksiin vastattu kiireellä vai onko oikeasti pohdittu kysymyksiä ja omia vastauksia ajan kanssa. Myös se vaikuttaa luotettavuuteen onko kyselyyn vastattu heti askelman jälkeen vai vasta muutaman päivän tai viikon jälkeen Askelmasta.

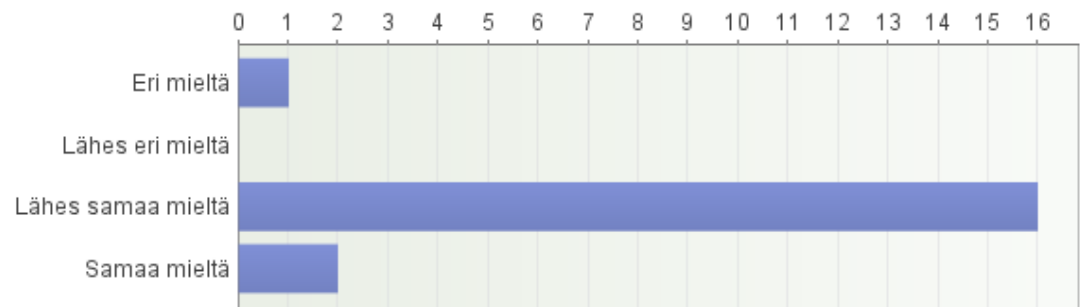
8 TUTKIMUSTULOKSET

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten Askemat-ohjelman sisältö seitsemännestä yhdeksänteen luokkaan asti kohtaa tämän päivän tarpeet ja haasteet. Tarkoituksena oli myös kerätä mahdollisia kehittämisideoita tulevia Askelmia varten suoraan kohderyhmiltä. Tässä luvussa esitellään aineistosta saadut tutkimustulokset.

8.1 Seitsemännen luokan Askelman tutkimustulokset

Seitsemännen luokan Askelman pääpaino syksyllä 2016 oli ryhmäyttää uudet seitsemännen luokan oppilaat toimiviksi luokiksi. Askelman tavoitteena oli myös tehdä koulun työntekijät tutuiksi ja tarvittaessa helposti lähestyttäviksi oppilaille. Samalla oppilaat tutustuivat koulun nuorisotyöntekijään, joka vastaa koulun viereisen nuorisotilan toiminnasta ja näin mahdollistaa kynnystä tulla tutustumaan nuorisotilatoimintaan.

Seitsemännen luokan askelmaan vastasi yhteensä 19 nuorta. Tämä on noin 50 prosenttia kyseisen koulun seitsemänluokkalaisista. Vastaajista (N=19) 95 % oli sitä mieltä, että Askelma oli onnistunut tai lähes onnistunut (Kuvio 1).

Kuvio 1. Seitsemännen luokan Askelman onnistuneisuus.

Tutkittavat kokivat onnistuneiksi asioiksi uimisen sekä erilaiset toiminnalliset rastit. Toiminnalliset rastit olivat myös päivästä eniten mieleen jäänyt asia. Lisäksi tärkeää oli, että yhdessä asioiden tekeminen oli onnistunut kokemus. Myös se, että Askelma järjestettiin muualla kuin koulun tiloissa, koettiin tutkimuksessa hyväksi asiaksi.

Uiminen, sit se videojutska koska meidän kikatus xDDD

Kun mentiin ryhmissä eri pisteille.

Se että sai tehdä yhdessä ja se että pääsi uimaan kavereiden kanssa.

Kaikki suunnitellut ryhmätyöt.

Muutosehdotuksia keräsi eniten uintiaika. Sitä olisi pitänyt olla enemmän ja niin sanottua puhetta olisi pitänyt olla vähemmän. Enemmän toivottiin myös erilaisia toimintarasteja. Yhden vastaajan mielestä ryhmäytymistä ei ollut tapahtunut, vaan kaikki olivat omien kavereiden kanssa.

Kertoa vähemmän koulujuitskista ja enemmän yhteisiä toimintoja, jossa tehdään enemmän yhteisiä asioita minkä avulla pidetään enemmän yhteistä aikaa toisten kanssa.

...että kukaan ei valehtelisi ryhmässä eli kaikki menee siihen ryhmään mihin pitää! Ryhmäytymisiltä ei parantanut ollenkaan yhteishenkeä, vaan kaikki olivat omien kavereiden kanssa... SEN HUOMASIN. + lisää uimis- ja saunomisaikaa.

Olisin halunnut enemmän toimintapisteitä.

Uinti aikaa olisi voinut olla enemmän.

Kehittämisehdotuksissa nousi esiin ruoan loppuminen. Ruokamäärään pitäisi jatkossa paremmin varautua. Lisää liikunnallisia asioita myös toivottiin sekä pidempää kestoja päivälle.

Ruoka loppui, lyhyempiä puheita.

Se oli huonoa kun ruoka loppui kesken, eikä sitä riittänyt kaikille.

Kestäisi kauemmin, monipuolisempaa tekemistä.

Hyviä ideoita, mutta olisi enemmän kaivannut liikunnallisempia asioita.

8.2 Kahdeksannen luokan Askelman tutkimustulokset

Kahdeksannen luokan Askelma järjestettiin marraskuussa 2016. Askelma-iltta painottui seksuaalikasvatukseen. Askelman toiminta aloitettiin oppilaille jo koulupäivän aikana ja jatkettiin vanhempainiltana saman päivän illalla. Kahdeksannen luokan askelmassa vastaajia oli 20 (N=20).

Kyselyn ensimmäisessä kohdassa arvioitiin numeraalisesti (asteikolla 0-4, 0=en osaa sanoa, 1=eri mieltä, 2=lähes eri mieltä, 3=lähes samaa mieltä ja 4=samaa mieltä) neljää eri asiaa. Ensimmäinen neljästä arvioitavasta asiasta oli, oliko Askelma onnistunut. Toisena tiedusteltiin illan alustuksen mielenkiintoisuutta. Kolmantena oli kysymys käydyistä keskusteluista. Viimeisenä numeraalisessa arvioinnissa kysyttiin, oliko ilta vuorovaikutteinen ja toiminnallinen (Taulukko 1).

	0	1	2	3	4	Yhteensä	Keskiarvo
Askelma oli mielestäni onnistunut	0	0	3	10	6	19	3,16
Illan alustus oli mielenkiintoinen	0	1	7	10	2	20	2,65
Illassa käydyt keskustelut olivat hyviä	0	0	5	7	8	20	3,15
Ilta oli vuorovaikutteinen ja toiminnallinen	0	1	5	8	6	20	2,95
Yhteensä	0	2	20	35	22	79	2,98

Taulukko 1. Kahdeksannen luokan Askelman arviointi

Kehittämistarpeista nousi esiin seuraavia asioita. Askelman toivottiin painottuvan enemmän koulunkäyntiin liittyviin asioihin kuten oppiaineiden tavoitteisiin ja opettajien opetustyyliin. Toiminnallisempaa ohjelmaa toivottiin lisää. Esille nousi myös vanhempien osallistumismäärä minkä toivottiin olevan suurempi. Hyväksi koettiin, että Askelma järjestettiin yhdessä tilassa eikä siirrytty pienemmissä ryhmissä paikasta toiseen.

Enemmän asiaa koulun käynnistä ja eri oppiaineiden tavoitteista. Haluaisin kuulla kunkin opettajan opetustyylistä ja arvioinnin periaatteesta.

Enemmän toimintaa (ei pelkkää pöydässä kököttämistä).

Oli hyvä, ettei siirrytty luokasta toiseen vaan kaikki kuulivat käydyn keskustelun suoraan ja saivat osallistua kaiken aikaa.

Enemmän vanhempien osallistumista, kiitos!

Askelma-illasta esiin nousseet ajatukset ja oivallukset liittyivät siihen, kuinka hyvin syntyi keskustelua isommallakin porukalla vaikeasta temasta huolimatta. Esiin nousi myös, että osa perheistä jatkaa keskustelua asiasta vielä kotona. Osa nuorista koki, että tämän jälkeen on helpompi kotona mennä vanhemmille puhumaan asioista, vaikka ne tuntuisi noloilta ja epä-mukavilta. Huomioitavaa oli myös se, että yhden vastaajan mielestä aihe näytti olevan kiusallinen oppilaille.

Lisäsi keskustelua nuoren kanssa seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa.

Keskustelua syntyi hankalasta temasta.

Välillä kannattaa itse mennä puhumaan vanhemmille vaikka aihe olisi nolo tai epämiellyttävä.

Aihepiiri näytti olevan kiusallinen, ainakin oppilaista. Muutama vanhempikin näytti perääntyneen heti ovensuusta. Keskustelua tulee kodeissa ihan varmasti.

Viimeisenä kysyttiin kommentteja ja terveisiä. Terveiset olivat positiivisia liittyen ilmapiiriin, järjestelyihin, yhdessä nuorten kasvattamiseen ja aika-tilaan. Negatiiviseksi koettiin vain alustus sekä vierailevan puhujan osuus.

Oli hyvä ilmapiiri, ei ahdistava tai kiusallinen.

Kivasti järjestetty, keskusteluakin oli vaikka aihe on yksi haastavampia! Kiitos kahvista!

Kiitos että jaksatte näitä järjestellä! Ilta oli myös sopivan pituinen.

Mielestäni asiantuntija puheineen ei saanut minua tai meitä vanhempia kovin innostumaan aiheesta mistä hän kertoi jotenkin latteaa oli hänen esityksensä. Ja aina hän oli samaa

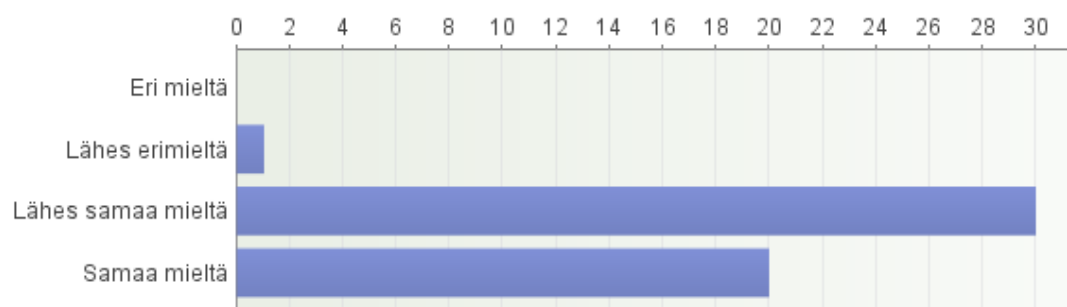
mieltä kuin vanhemmat en tietenkään sano ettei saisi olla mutta luulen että monikin asia oli hänen mielestä toisin.

Vastauksista ja vastausmäärästä ilmeni, että vanhempia oli vastannut nuoria enemmän. Aiemmin toteutetulla paperilomake kyselyllä on tullut huomattavasti enemmän palautetta. Sähköinen webropol kysely ei nyt ollut kovin onnistunut palautteen keräämistapa tässä koulussa.

8.3 Yhdeksännen luokan Askelman tutkimustulokset

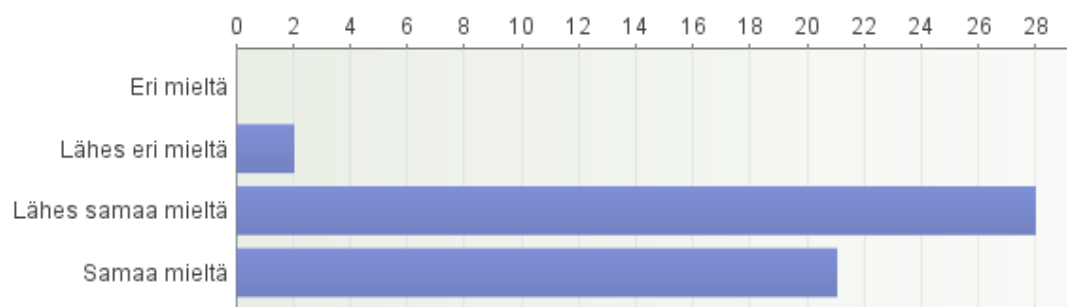
Yhdeksännen luokan Askelma järjestettiin huhtikuussa 2016. Askelman tavoitteena oli keskittyä tulevaisuuden mahdollisiin valintatilanteisiin. Askelmassa tuotiin esiin myös eri sosiaali- ja tukipalvelut.

Vastaajia yhdeksännen luokan Askelmassa oli 51 (N=51), mikä on noin puolet kaikista yhdeksäsluokkalaisista. Koska aineiston määrä on suuri, niin käsittelen analyysin numeraalisesti. Ensimmäisenä kysyttiin Askelman onnistumista. Vastaajista 39 % oli sitä mieltä, että Askelma oli onnistunut ja vastaajista 59 % oli sitä mieltä, että Askelma oli lähes onnistunut (Kuvio 2).

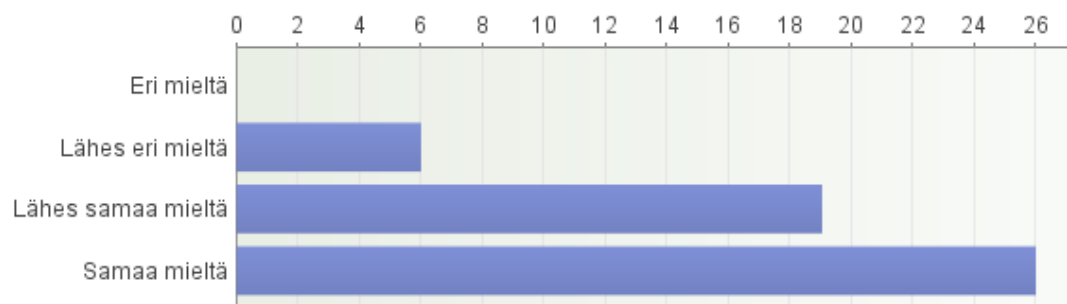
Kuvio 2. Yhdeksännen luokan Askelman onnistuneisuus.

Toisena tiedusteltiin, oliko tehdyt tehtävät ja käydyt keskustelut onnistuneita. Vastaajista 41 % oli täysin samaa mieltä ja 55 % lähes samaa mieltä (Kuvio 3).

Kuvio 3. Yhdeksännen luokan Askelman tehtyjen tehtävien ja käytyjen keskustelujen onnistuneisuus.

Kolmantena kysyttiin, saiko Askelmasta hyödyllistä tietoa tulevaisuutta varten. Vastajista 51 % oli täysin samaa mieltä ja 37 % lähes samaa mieltä (Kuvio 4).

Kuvio 4. Yhdeksännen luokan Askelman hyödyllisyys tulevaisuudessa.

Viimeisenä sai jättää viestejä, vinkkejä ja muuta palautetta. Viestit sisälsivät positiivista kommentointia Askelman sisällöstä, ajankohtaisuudesta sekä tärkeydestä. Yhdessä palautteessa myös mainittiin, että Askelman jälkeen on mukavampi lähteä opiskelemaan ensi syksynä.

Tää oli oikeesti tosi hyödyllinen ja nyt on sitten mukavampi lähteä opiskelemaan tulevaisuudessa.

Sain hyödyllistä tietoa tulevaisuutta varten.

Mielestäni tämä sisälsi kaiken tarpeellisen.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten Askelmat-ohjelma vastaa tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti tämän päivän nuorten haasteisiin. Sekä mitä Askelmat-ohjelma pitää sisällään ja kuinka nuoret ja vanhemmat ovat kokeneet Askelmat. Lisäksi haluttiin saada kehittämisideoita Askelmat-ohjelmaan.

Ulla Appelrothin ja Petra Korpelan pro gradu -tutkielmassa (2009) Kodin ja koulun vastuu; vanhempien ja opettajien näkemyksiä kasvatustavasta ja kauden vaihtumisesta kodille ja koululle huomasin yhteistä Askelmat-ohjelman kanssa. Koulut antavat mahdollisuuden ja tilaisuuden vanhemmille keskusteluun kasvatuksesta yhdessä muiden vanhempien ja koulun henkilökunnan kanssa. Huomioitavaa oli myös, se kuinka Askelmat-ohjelma on tuonut Hämeenlinnan kaupungille mahdollisuuden toteuttaa vanhempainiltoja sen hetkisten nuorten elämässä pinnalla olevien teemojen mukaan, jotta voitaisiin välttää Appelrothin ja Korpelan tutkimuksessa esiin nousseet kokemukset vanhempainiltojen aikansa eläneisyydestä.

Riikka Reinikaisen pro gradu -tutkielmassa (2002) Nuorten seksuaalisuuden kasvaminen – tutkimus yläasteen seksuaalikasvatuksesta ja sen arvo pohjasta nuorten seksuaalisen kasvun tukijana tuli esille, että seksuaalikasvatusta tuetaan kouluissa lähinnä oppituntien muodossa, erilaisten hankkeiden ja projektien avulla. Hauhon yhtenäiskoululla tämä on laajennettu Askelmat-ohjelman myötä koskemaan myös oppilaiden vanhempia kahdeksannen luokan vanhempainillan myötä. Reinikaisen mukaan nuoret tarvitsevat seksuaaliseen kasvuunsa tukea myös koululta. Tähän ainakin Hauhon yhtenäiskoulu vastaa hyvin.

Seitsemännen luokan Askelma ja sen vuoden 2016 sisältö on tärkeä ja toimiva malli toteuttaa Askelmat-ohjelmaa. Iittalan yhtenäiskoulu antaa hyvän mallin muille kouluille, miten toimintaa myös voi toteuttaa. Ryhmytyminen erilaisten toimintojen kesken auttaa oppilaita tutustumaan toisiinsa ja antaa erilaisia toimintamalleja jatkotyöskentelyyn. Askelman jälkeen seurataan, kuinka ryhmytyminen etenee ja onko tarvetta lisäryhmytyksille. Koulun henkilökunta ja nuorisotyö tulivat tutuksi ja myös helpommin lähestyttäviksi uusien yläasteikäisten keskuudessa. Nuorisotyöntekijän kasvattaminen nuorten keskuudessa on tärkeää, koska se madaltaa kynnystä ottaa yhteyttä.

Kahdeksannen luokan Askelma rakennetaan nuorten keskuudessa olevien ja sieltä nousevien ilmiöiden pohjalta niistä tarpeista, jotka ovat ajankohtaisia. Syksyllä 2016 Hauhon yhtenäiskoulu rakensi Askelma-illan seksuaalisuuden ympärille, mikä sen ikäisten nuorten keskuudessa oli ajankohtainen asia. Askelman ohjelma päivällä osoittautui tärkeäksi ja oppilaita kiinnostavaksi. Ulkopuolisten luennoitsijoiden käyttö ei välttämättä ole aina

onnistunut kokemus, mutta illan sisältö kuitenkin herätti palautteiden mukaan hyvää keskustelua tärkeästä asiasta ja antoi rohkeutta nuorille sekä vanhemmille puhua arkaluontoisistakin asioistakin yhdessä. Haasteeksi nousi se, miten saataisiin enemmän osallistujia paikalle. Tämä antaa lisää pohdittavaa ja kehitettävää seuraavaa vuotta ajatellen. Kyselyn numeraalisen arvioinnin (asteikolla 0-4) kautta kaikki arviot olivat keskiarvoa paremmat, osa jopa kolmosen lähellä tai sen yläpuolella. Tämä huomioon ottaen vastaukset kertovat Askelman tarpeellisuudesta ja sisällön ajankohtaisuudesta nuorten elämässä.

Vastauksista päätellen yhdeksännen luokan Askelma koettiin hyödylliseksi. Askelmassa nousseet keskustelut nuoret kokivat avartaviksi. Vastaajien mielestä tärkeäksi nousi tieto, mihin ottaa yhteyttä elämän vaikeissa tilanteissa. Vastaajat kokivat, että ongelmien kanssa ei nuoren tarvitse olla yksin. Huomioitavaa oli, että osa vastaajista Askelman myötä ymmärsi, kuinka tärkeä asia esimerkiksi on, että maksaa vuokran ajallaan. Aineiston perusteella Askelma käsittelee nuorille tärkeitä asioita.

10 POHDINTA

Tässä viimeisessä luvussa tarkastellaan opinnäytetyön prosessia, sen sujuvuutta ja ajatuksia, joita koko prosessi on esiin nostanut. Opinnäytetyön aihe oli jo opiskelun alkaessa syksyllä 2014 selvä. Oli helppoa ajatella koko opintoja ja niiden sujuvuutta ja suorittamisen aikatauluja, kun tiesi, että yksi asia oli jo sovittu eli opinnäytetyön aihe. Opinnäytetyö alkoi prosessina, aluksi aikataulun suunnitteluna jo syksyllä 2015.

Opinnäytetyö pääsi vauhtiin keväällä 2016, kun ensimmäisen Webropol-kyselyn tekeminen tuli ajankohtaiseksi yhdeksännen luokan Askelman lähestyessä. Tästä kuvittelin saavani tarvittavaa intoa opinnäytetyön tekemiseen, mutta kuitenkin kesäksi 2016 suunniteltu teoriaosuuden kerääminen siirtyi talveen 2016. Teorian osuuden valmistuttua into opinnäytetyön valmistumiseen lähti kunnolla liikkeelle. Selkeä aikataulu valmistumiseen vauhditti prosessia ja oma innostus saada asia päätökseen vahvisti asiaa.

Opinnäytetyön prosessissa hankaluudeksi välillä koin sen, että olinko liian lähellä itse opinnäytetyön aihetta oman työni kautta. Olisiko kuitenkin helpompi ollut tehdä opinnäytetyö itselle vieraammasta asiasta. Toisaalta lähiesimiehen tuki ja kannustus on ollut tärkeää koko prosessin ajan. Opinnäytetyön tekeminen, erityisesti teorian etsiminen ja sen läpikäyminen, antoivat opinnäytetyön lisäksi myös omaan työhön lisää teoretietoa ja vahvistusta siihen miksi Askelmat-ohjelma on yksi tärkeistä työmuodoista työssäni.

Tulevaisuuden haasteena onkin saada joka yläkouluun koulun näköinen Askelmat-ohjelma toimivaksi kokonaisuudeksi. Tämä opinnäytetyön prosessi vahvisti sitä näkemystä, että Askelmat-ohjelmalle on tarve ja se on tärkeä työtä mitä nuorisotyö voi yhdessä koulujen kanssa moniammatillisesti toteuttaa. Selkeää yhtä mallia ei ole, vaan koulukohtaisesti syntyä osaavien ammattihenkilöiden kanssa Askelmat-ohjelma toimivaksi kokonaisuudeksi.

Kehittäisin Askelmat-ohjelmaa painottumaan vielä enemmän ajankohtaisiin asioihin, jotta siitä saataisiin mielenkiintoisempi. Tällä tavoin Askelmat-ohjelma voisi tavoittaa enemmän erityisesti vanhempia paikalle. Itselle ei ole selvää kaikkien koulujen tapa kutsua vanhemmat askelmiin. Kutsulla voi olla myös merkitys sille, kuinka paljon vanhempia Askelma-illassa tavoitetaan. Tämä voisi olla myös yksi kehittämiskohta tulevaisuudessa.

Askelmat-ohjelmaa tarvitaan nuorten kasvun ja yhteisöllisyyden tukemiseen. Askelmat-ohjelmassa perheet saavat tietoa nuoren elämästä ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Askelmia toteuttaa moniammatillinen tiimi, joten kasvottuminen oman ammatin kautta nuorilla ja vanhemmille on helppoa. Tämä myös mahdollistaa yhteydenoton ammattilaisiin helpommaksi. Nuoren elämän kasvun tukena on tarvittaessa vanhempien lisäksi myös koulunhenkilökuntaa ja muita ammattilaisia.

Jatkossa olisi hyvä tutkija millaisia vaikutuksia Askelmat-ohjelmasta on ollut nuorille ja perheille. Tutkimuksen kohderyhmänä voisi olla juuri ne nuoret ja perheet, jotka ovat olleet kaikissa Askelmat-ohjelman askelmissa mukana. Tästä olisi hyötyä ohjelman kehittämisessä.

LÄHTEET

Aalto, M. (2000). *Ryppästä ryhmäksi*. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Alasuutari, P. (1995). *Laadullinen tutkimus*. Tampere: Vastapaino.

Appelroth, U. & Korpela, P. (2009). *Kodin ja koulun vastuu. Vanhempien ja opettajien näkemyksiä kasvatustieteen tiedekunta. Opettajankoulutuslaitos. Tampereen yliopisto*. Haettu 6.2.2017 osoitteesta <http://tam-pub.uta.fi/bitstream/handle/10024/80709/gradu03640.pdf?sequence=1>

Ellonen, N. (2008). *Kasvuyhteisö nuoren turvana*. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.

Eskola, J. & Suoranta, J. (2014). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

Helkama, K., Myllyniemi, R. & Liebkind, K. (2005). *Johdatus sosiaalipsykologiaan*. Helsinki: Edita Prima Oy.

Kuula, A. (1999). *Toimintatutkimus. Kenttätyötä ja muutospyrkimyksiä*. Tampere: Vastapaino.

Lehtinen, E., Vauras, M. & Lerkkanen, M-K. (2016). *Kasvatustieteiden tutkimus*. Juva: Bookwell Oy.

Peltonen, H. (2004). *Kasvattajana sosiaali- ja terveysalan ammattiteissa*. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Reinikainen, R. (2002). *Nuorten seksuaalisuuteen kasvaminen. Tutkimus yläasteen seksuaalikasvatuksesta ja sen arvopohjasta nuorten seksuaalisen kasvun tukijana*. Pro gradu –tutkielma. Kasvatustieteiden tiedekunta. Jyväskylän yliopisto. Haettu 4.4.2017 osoitteesta <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/8886/reini.pdf?sequence=1>

Rinne, R., Kivirauma, J. & Lehtinen, E. (2015). *Johdatus kasvatustieteisiin*. Juva: Bookwell Oy.

WEBROPOL-KYSELY IITTALAN YHTENÄISKOULU

Hämeenlinnan kaupunki
Iittalan yhtenäiskoulu 7.lk Askelma

1. Seitsemännen luokan askelma oli mielestäsi onnistunut? *

Eri
mieltä

Lähes eri
mieltä

Lähes samaa
mieltä

Samaa
mieltä

2. Mikä oli mielestäsi onnistunut?

---

3. Mikä / mitkä toiminnot jäivät mieleesi?

---

4. Mitä olisit halunnut tehdä toisin / muuttaa päivässä?

---

5. Muita kommentteja / terveisiä

Kiitos vastauksestasi!

WEBROPOL-KYSELY HAUHON YHTENÄISKOULU

Liite 2

Hämeenlinnan kaupunki
Hauhon yhtenäiskoulu 8. lk Askelma

1. Olen *

Oppilas Vanhempi Koulun henkilökuntaa

2. Arvioi seuraavia asioita asteikolla 0-4.

0 = En osaa sanoa

1 = Eri mieltä

2 = Lähes eri mieltä

3 = Lähes samaa mieltä

4 = Samaa mieltä

	0	1	2	3	4
Askelma oli mielestäni onnistunut	☐	☐	☐	☐	☐
Illan alustus oli mielenkiintoinen	☐	☐	☐	☐	☐
Illassa käydyt keskustelut olivat hyviä	☐	☐	☐	☐	☐
Ilta oli vuorovaikutteinen ja toiminnallinen	☐	☐	☐	☐	☐

3. Millä tavoin kehittäisitte Askelmat- illan sisältöjä tai toteutustapoja?

---

4. Minkälaisia ajatuksia tai oivalluksia Askelmat – ilta herätti?

---

5. Muita kommentteja / terveisiä

Kiitos vastauksestasi!

WEBROPOL-KYSELY LYSEON KOULU

Liite 3

Hämeenlinnan kaupunki
Lyseon koulu 9.lk Askelma

1. Yhdeksännen luokan askelma oli mielestäsi onnistunut? *

Eri mieltä   Lähes eri-mieltä   Lähes samaa mieltä   Samaa mieltä

2. Tehdyt tehtävät ja käydyt keskustelut olivat onnistuneita? *

Eri mieltä   Lähes eri mieltä   Lähes samaa mieltä   Samaa mieltä

3. Sain hyödyllistä tietoa tulevaisuutta varten? *

Eri mieltä   Lähes eri mieltä   Lähes samaa mieltä   Samaa mieltä

4. Viestejä, vinkkejä ja muuta palautetta:

Kiitos vastauksestasi!